

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת תרומה תשע"א

נדיבות לב בקיום המצוות - מתי כן ומתי לא

למה שימש כסף זה דווקא לאדנים? אולי מותר לומר, שזהו מפני שהאדנים הם ה י ס ו ד עליו עומד המשכן כולו, ועל כן צייתה התורה לעשותם מאותה תרומה שהיא חובה על הכל, כדי שלפחות ב י ס ו ד יהיה חלק לכל אחד מישראל³. אחרי שלכל אחד יש חלק ביסוד המשכן (והרי זה כאילו יש לו כבר חלק במשכן כולו, שהרי היסוד נושא על גביו את המשכן כולו), יכול כל השאר לבוא מן הנדבה. אבל היסוד - צריך לבוא מן החובה⁴.

עיקר הדין קודם למנהג חסידות

אולי יש כאן רמז לענין כללי יותר בעבודת ה'. והוא, שאמנם ה' רוצה שיהודי יעשה מעשים טובים מנדבת לבו, ולא רק מתוך הכרח, אבל בכל זאת, ה י ס ו ד - צריך לבוא מתוך חובה. אחרי היסוד שבא מן החובה, אפשר לבנות נדבכים נוספים בנדבה, אבל היסוד אצל כל אחד ואחד צריך להיות של חובה.

כלפי מה הדברים אמורים? - הדברים אמורים כלפי אותם אנשים יקרים, שמחפשים לעשות דברים שהם מידת חסידות, ומחפשים קרבת אלקים בכל מיני דרכים, וכל זה טוב ויפה, אבל בתנאי שקודם כל עושים את החובה, ואת מה שמחייבת שורת הדין. מי שעושה רק בנדבה, בלי לשים לב לחובה, הוא כלל לא עבד ה'. לא ה' הוא ה"מעביד" שלו, אלא אתה המעביד של עצמך, שקובע לעצמך מה לעשות ומה לא לעשות. צורה כזו של קיום מצוות היא פסולה מאד. צריך להיות קודם כל עבד ה', לעשות מה שה' ציוה, ורק אחר כך - כל המוסיף תבוא עליו ברכה. לא יתכן להזניח את החובה, ולעשות רק מה שמתחשק לי מתוך נדבת הלב.

חוץ מזה, אם כל אחד היה בוחר לעצמו איזה מצוות הוא מעוניין לקיים ואיזה לא, היה חסר מאד בכל הצורה של כלל ישראל. התורה הרי אומרת, "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מִלֶּךְ, בְּהַתְּאַסֵּף רְאֵשֵׁי עָם, יַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים לג, ה). מתי "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מִלֶּךְ"? מתי ניכרת מלכותו של הקב"ה בישראל? - "בְּהַתְּאַסֵּף רְאֵשֵׁי עָם, יַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל". רק כשיש תורה אחידה לכולם, יסוד משותף שכולם מקיימים אותו ב י ח ד, אז ניכר שיש מלך בישורון, שלא איש הישר בעיניו יעשה. המוסיף לעצמו חומרות והנהגות ממידת חסידות, תבוא עליו ברכה. אבל קודם כל צריך לקיים את החלק המיוחד של עם ישראל, את התורה

התרומה העיקרית למשכן - נדיבות הלב!

הקב"ה מצַנֵּה את משה רבינו בתחילת פרשתנו, לאסוף תרומות מבני ישראל לצורך מלאכת המשכן: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה" (שמות כה, ב). אבל הקב"ה מבהיר מיד, שלא לכוף את ישראל על התרומה הזו. "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבַּנּוּ לְבוֹתָו תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" (שם). רק מי שירצה יתן.

למה צריכה תרומת המשכן לבוא מנדבות? למה לא להטיל אותה כחובה על כל אחד ואחד, כדי להיות בטוח שלא יחסר מאומה למלאכת המשכן? - מפני שהקב"ה אינו צריך את הכסף ואת הזהב שלך כדי לבנות משכן. הוא יכול לברוא לעצמו אלפי משפנים וכסף וזהב ככל שיחפוץ. מה שהוא כן רוצה, זה את הלב שלך! "רחמנא לבא בעי"! (עי' סנה' קו, ב) זהו עיקר הנדבה שהקב"ה רוצה שתתן למשכן! ואת זה - אי אפשר להשיג בכפיה.

נמצא, שאילו ח"ו לא היו נמצאים נדיכי לב בעם ישראל, לא היה קם המשכן, והשכינה לא היתה שורה בתוך עם ישראל. אלא שבפועל קרה ההיפך. ב"ה, ישראל היו נדיבים כל כך, עד שהיה צריך להכריז: "אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֵל יַעֲשֵׂוּ עוֹד מְלֶאכֶה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ" (שמות לו, ו), כי הביאו הרבה יותר ממה שדרוש¹.

יסוד המשכן - חובה על כולם

והנה, למעשה, שני מיני תרומות היו למלאכת המשכן². האחת - זו שהזכרנו, שלא היתה חובה להשתתף בה, וגם לא היתה מוגדרת למין מסויים. אפשר היה להביא לה "זָהָב וְנָכְסֵף וְנִחְשֵׁת, וַתְּכַלֵּת וְאָרְגָמֶן", וגם דברים אחרים (שם כה, ג-ז). ואולם, חוץ מתרומה זו, היתה עוד תרומה אחת, שלא היתה תלויה בנדבת לב, אלא הכל היו חייבים בה, וגם היתה מוגדרת למין אחד דווקא, ולכמות מסויימת לכל אדם - חצי שקל כסף לכל נפש (רש"י שם, ב).

התורה מספרת בהמשך, מה עשו בחצאי השקלים הללו: "וְנָכְסֵף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כֶּכֶר... וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַפֶּסֶף לְצִקָּת אֵת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנֵי הַפְּרֻכָּת, מֵאֵת אֲדָנֵים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר, כֶּכֶר לְאֲדָנִין" (שם לח, כה-זו). כלומר, כסף זה שימש ליציקת אדני המשכן. אמנם עשו ממנו גם נונים לעמודים (שם, כח), אבל רובו שימש לאדנים (כפי שמפורט בפסוקים שם).

שניתנה לנו מסיני, כי רק כך ניכרת מלכות שמים עלינו.

חומרות - רק ב"משקל החסידות"

כמובן, כשאדם ניגש לעשות חומרות, צריך לדעת כיצד להחמיר בצורה נכונה, לשקול איזו חומרה טובה ואיזו חומרה אינה טובה. מה שנקרא בספר מסילת ישרים "משקל החסידות" (פרק כ'). למשל, השו"ע כותב שאסור ללמוד תורה בתשעה באב (או"ח סי' תקנ"ד ס"א), והרמ"א מוסיף שכבר מחצות של ערב תשעה באב נהגו שלא ללמוד (שם סי' תקנ"ג ס"ב). יבוא מישהו ויאמר, שהוא רוצה להחמיר יותר. הוא כבר משבעה עשר בתמוז לא רוצה ללמוד, מרוב שהוא מתאבל על ירושלים. ואחר יחמיר עוד יותר, שאסור לשכוח את ירושלים אפילו לרגע, ולכן כל השנה כולה הוא לא ילמד! ... כמובן, אלו הן חומרות שלא רצוי לנהוג אותן...

דוגמא נוספת: אם מישהו יחמיר מאד לנהוג כדברי הברייתא, "פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל" (אבות פ"ו מ"ד), הסוף עלול להיות, שהוא יישן לא רק על הארץ, אלא גם על הסטנדר בבית המדרש! צריך לשמור על הכוחות, לא להחמיר יותר מדי. אנו דור חלש. איננו מסוגלים לעמוד בהנהגה כזו.

כמו כן, לא רצוי לצום צומות שאין חיוב לצום אותם. הפוסקים כתבו, שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית, מפני שממעט במלאכת שמים (שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ב), וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג), שכל מי שתורתו אומנתו נקרא תלמיד חכם לענין זה. הצומות שמפורשים בהלכה, גם תלמיד חכם צריך לצום, אבל יותר מזה ודאי שתלמיד חכם לא צריך לצום. הוא מזיק ללימוד שלו אם הוא צם יותר מדי. החומרה הזאת היא קולא. צריך לשמור על הכוחות בשביל ללמוד. בפרט מי שיושב בשיבה, ומקבל תמיכות מנדיבים, מקבל אותה בשביל ללמוד, לא בשביל לצום. צריך לשמור על הכוחות כדי שיוכל לעסוק בתורה.

לא לשנות ולא להוסיף במצוות

יכול להיות, שזהו גם הטעם למצנת התורה, "את כל הדיבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות, לא תסף עליו ולא תגרע ממנו" (דברים יג, א). וקשה לכאורה: בשלמא "לא תגרע ממנו", זהו דבר מובן. אבל "לא תסף עליו", מה הטעם לזה? אם אדם מקיים את כל מצוות התורה, מה אכפת לקב"ה שימציא לו גם מצוות אחרות? כנראה שההסבר לזה הוא, שאם אדם יוסיף מצוות מדעת עצמו, בסופו של דבר יבוא גם לגרוע מצוות מדעת עצמו. אם אתה "בעל הבית" על התורה, היום אתה מחליט להוסיף, ומחר תחליט לגרוע. לכן מצוה התורה, "את כל הדיבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות",

ללא שום שינויים. אל תוסיף, כדי שלא תבוא גם לגרוע. גם במשכן, ששם התורה דוקא רוצה נדיבי לב שיתרמו ללא שנצטוו, וכל המשכן בנוי על נדיבות הלב, בכל זאת, גם שם, אסור להוסיף או לשנות בצורת המשכן. לגבי הכרובים יש לאו מפורש בתורה: "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (שמות כ, ב). "אלהי כסף - בא להזהיר על הכרובים, שלא יהיו של כסף; שאם שנייתם לעשותם של כסף, הרי הן לפני כאלהות. ואלהי זהב - בא להזהיר שלא יוסיף על שנים; שאם עשית ארבעה, הרי הן לפני כאלהי זהב" (רש"י שם).

אבל לא רק את צורת הכרובים אסור לשנות, אלא גם את שאר הדברים. במקדש ישנה הרי הלכה מיוחדת, שאסור לעשות בו דבר מדעת עצמנו (עי' פסחים פו א, סוכה נא ב, וזבחים לג א), אלא רק כפי התבנית הכתובה שמסר שמואל הנביא לדוד המלך, ודוד קסרה לשלמה בנו והבהיר לו: "הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל, כל מלאכות התבנית" (דהיי"א כה, יט). הכל נקבע על פי ה', ואסור לשנות. כך היה גם במשכן: ה' אומר למשה בדיוק כמה קרשים לעשות בצפון, וכמה בדרום, ואיך יראה כל דבר ודבר במשכן, וכן לעתיד לבוא במהרה בימינו, הכל יבנה כפי הצורה שנמסרה בנבואה ליחזקאל (מ-מז). שום דבר לא מדעת עצמנו.

למה זה כך? מדוע אין מקום ליזמות ולרעיונות פרטיים בצורת המקדש? - כי איננו יכולים להכתיב לקב"ה היכן להשרות את שכנינו! רק הוא ית' בוחר היכן להשרות את השכינה! במדבר בחר בצורה כזאת, ובירושלים בצורה כזאת, ואין לנו רשות לשנות מן הצורה המסורה לנו.

חשבתי, למה נאמר פעמים בתורה הלאו של "בל תוסיף", פעם אחת בפרשת ואתחנן (דברים ד, ב), ופעם אחת בפרשת קא"ה? (שם יג, א) כמה מפרשים עומדים על כך, אבל הגר"א ז"ל מבאר, שהלאו שבפרשת ואתחנן בא להזהיר שלא להוסיף מצוות חדשות על תרי"ג מצוות, כגון: להחליט שגם אכילת פירות בט"ו בשבט היא מצוה דאורייתא, ואילו הלאו שבפרשת קא"ה בא להזהיר, שגם בתוך המצוות הכתובות בתורה אסור להוסיף, כגון, חמשה בתים בתפילין, חמשה מינים בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים] (אדרת אליהו שם⁵). שני הדברים אסורים. אסור להוסיף מצוה על המצוות, ואסור להוסיף במצוות עצמן. מותר להוסיף רק בנדיבות הלב, בכסף שנותן, ובעיקר בלב עצמו, שיהיה לו הרבה "לב" לעבודת ה'. בזה רצוי להוסיף. אבל לא בדברים אחרים. ה' רוצה את הלב הנדיב, את הלב שאוהב את ה' ומקבל עליו את עבודת ה' באהבה, שתכניע את עצמן לפניו, זה מה שה' רוצה. הוא לא מעוניין בכסף שלך או בזהב שלך, אלא בלב שלך. אהבת ה', ולא אהבת עולם הזה. מחשבות

שקבעו לנו איך לעשות זכרון לנס, בחנוכה ע"י הלל והדלקת נרות, ובפורים ע"י מגילה וסעודה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, אבל עצם החובה להזכיר את הנס היא חובה דאורייתא (הגהות וחידושי החת"ס על מס' מגילה ו, ב - נרפס עם הגמרא לאחר ח"י מהר"ץ חיות).

חשבתי, שלפי החתם סופר, אולי גם פורים קטן הוא זכר לנס, וכשלא אומרים תחנון בפורים קטן, מקיימים בזה מצוה דאורייתא של זכירת נס פורים. בזה שלא אומרים תחנון, ולא "למנצח", ובשבת לא אומרים "אב הרחמים" ו"צדקתך צדק", מקיימים בכל פעם מצוה דאורייתא, לעשות זכר לנס פורים. אינני יודע אם זכרון בדרך השלילה, באי אמירת תחנון, נחשב כעשית זכר לנס, אבל אולי כן, אולי גם באי אמירת תחנון בפורים מקיימים מצוה מדאורייתא לדעת החתם סופר.

מדוע לא תקנו פורים בי"ג באדר?

והנה, אם תקנת פורים היא לזכר הנס שעשה לנו ה' ביום הזה, צריך להבין: למה קבעו לעשות את פורים בימי י"ד וט"ו באדר, שהם הימים "אֲשֶׁר נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים מְאִיבֵיהֶם"? (אסתר ט, כב) לכאורה מתאים היה יותר לקבוע את פורים ליום י"ג באדר, שבו "נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים... לְשִׁלַּח יָד בַּמְּבַקְשֵׁי רַעְתָּם" (שם, ב), ובו היו עיקר הנס וההצלה, "אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַפֶּה בְּשִׁנְאֵיהֶם... וַיַּעֲשׂוּ בְשִׁנְאֵיהֶם פְּרָצוֹנִם" (שם, א-ה). (ובשושן שנלחמו גם בי"ד - יעשו שני ימים פורים, בי"ג ובי"ד).

החתם סופר שואל שאלה זו, ועונה כך: אם היה נקבע פורים לי"ג באדר, היו כל ישראל עושים פורים ביום אחד, והיה נוצר מצב שכל ישראל נמצאים במצב של "עד דלא ידע" ומתבטלים מתורה [כנראה רצונו לומר, שיש בזה סכנה לקיום העולם, כמבואר בנפש החיים (שער א' פט"ז בהגה"ה), ש"כל חיותם וקיומם של העולמות כולם הוא רק על ידי התורה הקדושה כשישראל עוסקין בה... ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו"ן]. ועל כן לא קבעו את פורים ביום המלחמה, אלא ביום המנוחה, שהיה בי"ד לבני שאר המדינות, ובט"ו לבני שושן. נמצא, שביום שאֵלָה שותים - אלה לומדים, וביום שאֵלָה שותים - אלה לומדים (חתם סופר סוף פרשת תצוה דף פא ע"ב ד"ה לקיים).

אבל חשבתי, חוץ ממה שכתב החתם סופר, אולי מותר לומר תירוץ נוסף לשאלתו, והוא זה: אם היו קובעים את פורים ביום המלחמה, היה נראה מזה כאילו ההוראה לה' היא רק על ההצלה הגשמיית שהיתה ביום זה. והרי לא רק על זה אנו מודים לה', אלא גם ובעיקר על התוצאה הרוחנית של התשועה, שזכו להגיע למדרגה רמה של קבלת התורה מרצון (שבת פח, א). אמנם

לטובה, ולא לרעה, שהלב שלך ירצה להדבק בעבודתו ולא בדברים אחרים, זה מה שה' רוצה ממך. בזה טוב להחמיר ולהוסיף, לא בדברים אחרים.

למשל, בתקיעת שופר צריך לכוין לצאת ידי מצוה דאורייתא. מי שלא מכוון לצאת, יש דעה בגמרא שלא יצא, שהרי מצוות צריכות כוונה, [וכן פסק השו"ע (או"ח סי' ס' סע' ד)]. אבל כל זה הוא רק ביום ראשון של ראש השנה, שאז התקיעות הן מדאורייתא. אבל ביום השני, אם יכוון לצאת במצוה דאורייתא - יעבור על כל תוסף⁶. ביום השני צריך לכוון לקיים מצוה דרבנן, שציוו עלינו לתקוע גם ביום השני של ר"ה, ולא לכוון למצוה דאורייתא. גם ביום הראשון של ראש השנה, לא כל כך ברור אלו תקיעות הן דאורייתא. יש תקיעות דמיושב ודמעומד, יש תשר"תים ותש"תים ותר"תים, וגם בתשר"ת עצמו יש מחלוקת אם לעשות "שברים תרועה" בשתי נשימות או בנשימה אחת (עי' שו"ע או"ח סי' תקצ"ס"ד), אז מי שהוא תלמיד חכם - יכול לכוון שהוא מְתַנֶּה על כל הספקות האלה. אבל מי שאינו תלמיד חכם, מה יעשה? - יכוון לצאת "כפי שההלכה דורשת". מה שמדאורייתא - רצוני לצאת מדאורייתא; מה שמדרבנן - רצוני לצאת מדרבנן; ומה שמנהג - רצוני לקיים את המנהג. זו העצה, כיצד לכוון כדי שלא להכשל ב"בל תוסיף". בהרבה דברים ישנן שיטות שונות, וקשה מאד לדעת מתי לכוון לדאורייתא ומתי לדרבנן. בקריאת שמע, שכל אחד מאיתנו מקיים פעמים ביום, גם שם יש כמה שיטות. יש שיטה, שקריאת שמע היא לגמרי מדרבנן⁷ (מנחות מג, ב תוס' ד"ה ואיזו). יש שיטה, שרק פסוק ראשון מדאורייתא, וכל השאר מדרבנן (עי' משנ"ב סי' ס"ג ס"ק ט"ז). יש שיטה שפרשה ראשונה דאורייתא ושניה מדרבנן (עי' שם), ויש גם דעה ששתי הפרשות הן מדאורייתא (עי' שם). [הפרשה השלישית היא ודאי מדאורייתא, אך זוהי כבר מצוה אחרת, מצוה זכירת יציאת מצרים, והיא אינה חלק ממצות קריאת שמע. אמנם חכמים הצמידו מצוה זו לקריאת שמע, אבל מדאורייתא היא מצוה בפני עצמה, ואינה שייכת לקריאת שמע. וצריך לכוון באמת בקריאת פרשה זו, לקיים מצוה עשה זו של זכירת יציאת מצרים (עי' משנ"ב סי' רל"ט ס"א, ושער הציון שם ס"ב)]. הרי שישנן כמה וכמה שיטות בקריאת שמע. קשה תמיד לכוון בכל דבר. ממילא, העצה היא לכוון שרצוני לצאת לפי מה שההלכה מחייבת אותי.

עשית זכר לנס פורים - מצוה דאורייתא

לגבי חנוכה ופורים - שחז"ל הוסיפו אותם על מועדי התורה - יש חידוש של החתם סופר, שאמנם ימים אלו הם ימים טובים רק מדרבנן, אבל חובת פרסום הנס שעשה לנו ה' בימים אלו היא מן התורה. התורה לא קבעה, כמובן, באיזו צורה צריך לזכור את הנס, חכמים הם

מקבלים את התורה בשעת המלחמה, היה נשאר מקום לטענת אונס, שקבלו את עול התורה מפחד המלחמה. לכן "הדור קבלוה" רק אחר י המלחמה, כשכבר עבר האונס, שאז ברור שהקבלה היא מרצון ולא מאונס.

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" (העניית כט, א). מחלוקת אם גם באדר א' ישנו הדין הזה, או רק באדר ב'. אבל חושבני שטוב להחמיר בזה, ולהרבות בשמחה כבר באדר א'. זוהי דוקא חומרא טובה... לא כמו החומרות שהזכרנו קודם... הרמ"א הרי מסיים את הלכות פורים עם הפסוק "וְטוֹב לֵב מְשֻׁתָּה תָּמִיד" (רמ"א או"ח סי' תרצ"ז). שתמיד טוב להיות בשמחה ובטוב לב! אם כך, זוהי "חומרא" טובה, להרבות בשמחה גם באדר א'. "וְטוֹב לֵב מְשֻׁתָּה תָּמִיד!"

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

גם בסיני היתה קבלה גדולה, אמרו "נעשה ונשמע", אבל למעשה היו צריכים לכפות עליהם הר כגיגית כדי שיקבלו את התורה (שם). חז"ל באמת אומרים, "מכאן מודעא רבה לאורייתא" (שם), "שאם יזמינם הקב"ה לדין, למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה - שקבלוה באונס" (רש"י שם)⁸. כלומר, הקבלה של "נעשה ונשמע" לא היתה כל כך בלב שלם, ורק מחמת אונס קבלו את התורה. אבל עכשיו - "הדור קבלוה בימי אחשוורוש" (שבת שם). ישראל חוזרים ומקבלים עליהם את התורה, והפעם - בשמחה וברצון גמור, וזה היה רק לאחר המלחמה, כשנתו מאויביהם. על כן קראו לימים תְּאֵלָה פורים - ל"ד וט"ו באדר, ולא ל"ג באדר - כי דוקא בימים אלה התבררה המדרגה של "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ", שקבלו את התורה ברצון, עם "לב", ולא מתוך הכרח וכפייה, ובטלה טענת "מודעה רבה לאורייתא" שהיתה קודם, שעל זה הוא עיקר ההודאה בפורים.

מדוע באמת שבו וקבלו את התורה מרצון רק לאחר המלחמה, ולא בשעת המלחמה עצמה? - שכן, אם היו

1. ובכל זאת, גם בין נדיבי הלב שהרימו את תרומתם למשכן, ברור שהיו מדרגות שונות. יש מי שנתן עם יותר "לב", ויש מי שנתן עם פחות "לב". ואכן, מידת ה"לב" של הנותן, קבעה מה יעשה בתרומתו, וכפי שבאר הג"ר חיים מוולוז'ין זצ"ל, שזו היתה חלק מחכמתו של בצלאל, "לְחֹשֶׁב מְחֻשְׁבֵּת - לְעֹשֶׂת בְּנֶהֱב ובכסף ובנחש" (שם לה, לב); שהיה יודע ברוח הקודש על כל נדבה ונדבה, מה היתה מחשבת הנותן, עד כמה נתן אותה בלב שלם, או בלב שאינו שלם כל כך, ולפי זה היה קובע מה לעשות בה, וכמה תהיה קרובה אל הקדושה. מה שניתן בלב שלם לגמרי - עשה ממנו את ארון הברית. מה שניתן עם קצת פחות "לב" - עשה ממנו את המנורה ואת המזבח. ומה שניתן עם "לב" פחות יותר - עשה ממנו את הקרשים למשכן (חי' מרן הגרי"ז החדשות אות פ"ט).
2. וגם תרומה של ישות היתה שם, שלא נועדה למלאכת המשכן, אלא לקניית קרבנות הצבור (רש"י שמות כה, ב).
3. יש מבארים, שמטעם זה היו שני אדנים מתחת לכל קרש. להורות, שיסוד המשכן חייב לבוא מצירוף של כל ישראל, ואי אפשר לו ליסוד להבנות מן היחידים. (וכן התרומה שממנה נעשו האדנים היתה בשיעור של "מחצית" השקל, להורות על ענין זה, ששלמות הענין לא יכולה להיות מושגת כאן ע"י היחיד לבדו).
4. ומבואר בספרים, שכנגד קצת האדנים - שהם יסוד המשכן - תקנו לברך מאה ברכות בכל יום (ריקאנטי בראשית כו, יב; בעל הטורים שמות לח, כז ועוד), שגם הן יסוד גדול בעבודת ה', שבהן אנו מכריזים על מלכות ה' בעולם, כמו בקריאת שמע. [ואולי מפני זה פותחים כמה מהפוסקים הראשונים את ספריהם בחיוב זה, לברך מאה ברכות בכל יום - ע"י סידור רש"י, מחזור ויטרי, ספר המנהיג, שבלי הלקט, כל בו, ועוד]. [ויש אף שכתבו, ש"אֲדָנִים" מרמזים לשם אֲדָנִי" (רבינו בחיי בראשית יח, ג בסוף דבריו; שערי אורה לרבי יוסף גיקטיליא שער א' ועוד), ולכן למדו ממאת האדנים לברך מאה פעמים ביום - ברוך אתה אֲדָנִי". וכנראה שהבינו, ששם האדנות אינו מורה רק על בעלותו ואתו של הקב"ה על העולם, אלא יש בו גם מובן אחר - שהוא נושא את הכל, וכל העולם נשען ונסמך עליו, כשם שהמשכן נשען ונסמך על האדנים].
5. וע"י שם שדקדק כן ממשמעות הפסוקים.
6. ע"י רמב"ן (דברים ד, ב) שכתב וז"ל: "ומה שתקנו חכמים משום גדר, כגון שניות לעריות וכיוצא בהן, זו היא מצוה מן התורה [לעשות סייגים וגדרים לתורה], ובלבד שידע שהם משום הגדר הזה, ואינן מפי הקב"ה בתורה". משמע, שאם סבור על מצוה דרבנן שהיא מן התורה, עובר בבל תוסיף. וכן מבואר ברמב"ם (פ"ב מהלכ' ממרים ה"ט), ע"ש.
7. אבל להלכה קיימא לן שהיא מדאורייתא (משנ"ב סי' ס"ז סק"ב).
8. כמובן, האמת היא, שטענה זו אין בה ממש. הרי הקב"ה הוא מלך העולם, ואם מלך העולם החליט לתת לנו תורה, הרי שהתורה מחייבת אותנו בין אם נרצה ובין אם לא נרצה. [וכבר רמז לזה הרמב"ן (שבת פח, א), שהקשה: "אם קודם אחשוורוש לא היו מצוים, למה נעשו? ואם נאמר מפני שעברו על גזרת מלכם - א"כ בטלה מודעה זו"]. אלא שהקב"ה ברחמיו מתייחס לענין, כאילו יש כאן טענת פטור מחמת אונס.